

[Arbejdsministeren]

også kunne have orienteret sig i Jyllands-Posten fra i søndags. Der er mine synspunkter også refereret.

I øvrigt vil jeg gerne gøre opmærksom på, at jeg deltog i CO 2's repræsentantskabsmøde, hvor finansministeren holdt sin tale, så jeg ved helt præcis, hvad han sagde, og jeg kan bekræfte, at finansministeren og jeg også på det punkt er i god overensstemmelse med hinanden. Det kan jeg også gøre ved at henvise til et andet sted i mit indlæg i Ekstra Bladet, nemlig følgende:

»Det er ikke muligt, at vi i dag eller i morgen kan forhøje lønningerne voldsomt i de fag, hvor kvinderne er i overtal. Der er næsten ingen penge at gøre godt med ved midtvejsforhandlingerne. Det kan man lige så godt sige klart og tydeligt, og det gør jeg, men det betyder da ikke, at vi ikke kan have en målsætning om, at de omsorgsfag, som kvinderne især søger, skal gøres mere attraktive i lønmæssig henseende.«

Det er i øvrigt også identisk med, hvad jeg sagde allerede i Oslo, og jeg kan huske, uden at jeg kan angive kilden, at det var korrekt refereret i Jyllands-Posten, at kommentaren om, hvad der var tilrådighed ved midtvejsforhandlingerne, allerede forelå på det tidspunkt.

Da hr. Glistrups indlæg mest drejede sig om noget, der ikke er på dagsordenen i dag, vil jeg undlade at kommentere det.

Endelig skal jeg sige til fru Jytte Andersen, at jeg er nødt til at gøre en lille rettelse, for jeg er ikke sikker på, at jeg gerne vil med på det hold, der skal køre kvindesagen. Men jeg er til gengæld meget sikker på, at jeg er på det hold, der skal køre ligestillingssagen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Povl Brøndsted):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Arbejdsmarkedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af lovforslag nr. L 64:

Forslag til lov om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse og barselorlov.

Af arbejdsministeren (Henning Dyremose).
(Fremsat 26/10 88).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Jytte Andersen (S):

Også dette lovforslag er en genfremsættelse fra sidste folketingssamling. Vi havde gerne set, at det var blevet strammet op på nogle områder, men vi er enige i de dele af forslaget, som styrker Ligestillingsrådet og giver Ligestillingsrådet større spillerum og kompetence. Vi er også enige i den del af forslaget, som giver mulighed for at etablere ligestillingsforanstaltninger uden dispensation.

Vi synes, det er lidt ærgerligt, at der ligesom er en modvilje fra arbejdsministerens side, når det drejer sig om at udmønte lovforslaget, således at det ikke skal være muligt at fyre kvinder på grund af graviditet og barselorlov. Det virker, som om den varme interesse, vi var inde på før, ikke rigtig er nedlagt i lovforslaget, og vi synes, som jeg pegede på før, at vi skulle gå noget videre; vi vil godt komme med nogle konkrete forslag til, hvordan vi kunne gå videre. Man kunne have nogle præcise regler om ansættelsessamtaler, hvorved man bl.a. kunne sikre, at det var lovgivningsmæssigt præciseret, at tillidsrepræsentanterne deltog i ansættelsessamtaler, og at kvinder ikke skulle udsættes for diskriminerende spørgsmål. Vi mener, at den omvendte bevisbyrde burde gælde både de generelle ligestillings- eller ligebehandlingssager og sagerne om forbud mod fyring i forbindelse med barselorlov og graviditet, ligesom vi også vil arbejde for at få de samme godtgørelsesregler, når det drejer sig om de generelle ligebehandlingssager og sagerne vedrørende graviditetsområdet og barselområdet. Der er altså tre ting, der er vigtige for os i denne sammenhæng: at få præciseret reglerne om ansættelsessamtaler, den omvendte bevisbyrde, der skal være generel i begge dele af forslaget, og løngodtgørelse i 78 uger, som skal gælde begge områder.

[Jytte Andersen]

Så vil jeg godt stille et enkelt spørgsmål, som jeg ved var oppe sidste gang, forslagene var til behandling, hvor vi havde en anden ordfører på sagen, nemlig hvorfor man havde lavet de forslag, som vi nu behandler, som to forslag. Hvad er baggrunden for, at man ikke samler det i én lov om ligeløn, ligebehandling og barselorlov.

Jeg ved, at Ligestillingsrådet ikke er voldsomt optaget af dette, Dansk Kvindesamfund heller ikke, men jeg vil godt spørge, hvad det er, der gør, at arbejdsministeren deler dette i to forslag. Jeg synes, det kunne være rimeligt at diskutere at få det samlet i ét lovsæt, men jeg vil gerne høre argumenterne for både det ene og det andet.

Else Theill Sørensen (KF):

Som det allerede er nævnt, er dette forslag ligesom det foregående en genfremsættelse uden ændringer, og ligesom det foregående forslag drejer dette sig om at styrke lønmodtagerne i situationer, hvor der er tale om usaglige afskedigelser.

I dette lovforslag tales der om afskedigelser i forbindelse med graviditet og barsel. Det Konservative Folkeparti finder som nævnt under det forrige lovforslag, at det er vigtigt at sikre lønmodtagerne i sådanne situationer, men jeg skal ikke lægge skjul på, at vi af flere grunde er betænkelige ved bestemmelsen i § 16, stk. 4, om omvendt bevisbyrde.

Ligesom lovforslag nr. L 63 giver også dette forslag øget kompetence til Ligestillingsrådet, og det er vi tilfredse med.

Det Konservative Folkeparti kan anbefale lovforslaget til vedtagelse.

Lilli Gyldenkilde (SF):

Også dette lovforslag er en genfremsættelse, og jeg vil derfor henvise til, hvad der blev sagt under den sidste førstebehandling.

Jeg kan forstå på bemærkningerne til forslaget, at der er foretaget lidt undersøgelser af dette med, om arbejdsgiverne kan forsikre sig vedrørende disse ting, og at der bliver sagt fra forsikringsselskabernes side, at det kan de kun, hvis det bliver en obligatorisk ordning.

Jeg tror, det er noget af det, vi skal tage op under udvalgsarbejdet, og jeg skal ikke gøre ret meget ud af det her, da det er temmelig kompliceret, men jeg vil godt annoncere, at jeg synes,

det er noget af det, vi måske skal have ministeren i samråd om og prøve at se lidt nærmere på.

Der er en anden ting i forbindelse med arbejdsgeberne, som jeg synes skal tages op, og det er, at man ofte kommer i den situation, at Lønmodtagernes Garantifond må ind, fordi en virksomhed er gået konkurs, og da må vi have undersøgt, om sådan noget som dette overhovedet har nogen værdi, hvis der er tale om, at man er fyret, 8 dage før en virksomhed går konkurs, af en af de grunde, som det er nævnt her i lovforslaget at man kan få erstatning for. Er der så overhovedet noget at komme efter? Her ville i givet fald en form for forsikringsordning sikre – hvis den altså bliver god nok – at der ikke sker det, at man kommer i en situation, hvor lovens formål ikke kan opfyldes. Men det kan vi vende tilbage til under udvalgsarbejdet. Jeg ville bare lige gøre opmærksom på, at ud over det, jeg sagde ved sidste førstebehandling, er dette noget, som jeg synes skal tages ind i denne diskussion.

Så vil jeg godt sige, jeg synes, det er helt fint, at man begynder at bruge ligebehandlingsloven aktivt. Jeg foreslår gerne – og det gjorde jeg også sidst – at man i enhver overenskomst simpelt hen skal skrive ordene, der står i paragrafferne om, at man skal opfylde ligelønskravet. Der skulle simpelt hen ikke indgås en overenskomst, hvor dette ikke markeres, synes jeg.

Ligesådan vil jeg sige med hensyn til de diskussioner, som man af og til kan have om, hvorvidt man nu skal tage ukvalificerede folk ind, bare fordi man skal have dem ind efter køn, at det er jo ikke det, der er meningen med ligestilling. Positiv særbehandling skal ikke betyde – det synes jeg ikke i hvert fald – som fru Elisabeth Arnold tidligere sagde, at man skal tage inkompetente mænd ind for at opfylde kravet om ligestilling. Jeg synes, at man, i hvert fald på jobområdet, skal gøre det ud fra den betragtning, at står man med to lige kvalificerede: en mand og en kvinde, så skal man tage kvinden, fordi man er i underskud med kvinder i det pågældende jobområde, og for at presse udviklingen den rigtige vej.

Jeg mener, det er vigtigt, at det er sådan, man forstår det, der ligger i denne tankegang: at man skal som sagt ikke tage en hel masse inkompetente mænd ind på pladserne for at opfylde ligestillingskravet. Det er ikke en god idé at gøre det på den måde.

[Lilli Gyldenkilde]

Det viser også klogskaben hos de kvinder, som er gået forrest med hensyn til ligestilling og kvindepolitik i det hele taget, at de har forstået, at det er dér, hvor der er tale om lige kvalifikationer, at man skal kræve særforanstaltninger, som giver kvinderne jobbene – og ikke mindst lederstillingerne.

Traberg Smidt (V):

Man kan jo håbe, at denne lovgivning er overflødig om en generation af den årsag, at den til den tid vil være gennemført også i praksis, for det er jo sådan, at man i meget ringe grad kan lovgive for befolkningens holdninger på et område som dette. Man kan regulere, og man kan lade være, og der er mange omgængelsesmuligheder. Hvis derfor en lovgivning adskiller sig for meget fra retsopfattelsen i befolkningen, vil det nok være værst for lovgivningen.

Det er imidlertid Venstres opfattelse, at det lovforslag, L 64, der her er til behandling, er i meget god overensstemmelse med befolkningens opfattelse af ligestillingssituationen. Der er nogle detaljer, vi gerne vil dyrke nærmere under udvalgsarbejdet; f.eks. er det måske ikke lige vores livret, at man delegerer kompetence fra en minister til et råd eller et nævn, som ministeren ikke er parlamentarisk ansvarlig for, men det er absolut detaljer. Vi vil se lidt nærmere på situationen i udvalget.

Glistrup (FP):

Som tilfældet var ved det foregående lovforslag, er Fremskridtspartiet imod rub og stub af det, som arbejdsministeren foreslår.

Det er for os aldeles klart, at vi her har et område, hvor lovgivningsmagten skal holde sine fingre væk og ikke foretage befamlinger og omklamringer, og hvad der ellers forsøges på. Dette er ikke noget, som man kan regulere ved lov, og det er ikke noget, som man bør regulere ved lov. Vi har mere end rigeligt med love i Danmark. Derfor er det kun lykkeligt, hvis vi ikke får lovsamlingen forøget med disse, som arbejdsministeren fremsætter som sin aftenbøn, eller hvad der nu er tale om, for som juridiske regler, som love, er det noget, der overhovedet ikke er egnet til noget som helst.

Derfor, når vi kommer til tredje behandling, er Fremskridtspartiet at finde på rød front. Vi tænder de røde lamper, alt hvad vi overhovedet kan ved den lejlighed.

Jeg kan selvfølgelig ikke inden for den tale-tid, vi har nu, eller den, der er i resten af folketingsåret, nå at opregne alt det dårlige, der er ved ministerens forslag, men jeg kan da tage fat på nogle hovedemner.

Det, der fylder mest i ministerens forslag, vedrører jo den situation, at en kvinde bliver gravid eller kommer i en lignende situation, har et nyfødt barn eller noget andet. Det er da lykkeligt og godt og dejligt, men hvad i alverden vedkommer det arbejdsgiveren, hvis det ikke er ham, der er gravøren? Hvad i alverden vedkommer det ham, at en af hans ansatte får et barn, ud over at han måske vil sende et telegram – og det må han da selv om – til barnedåbsdagen, eller hvornår han vil gøre det? En arbejdsgiver skal betale for den vare, han aftager, og når den ansatte er på arbejdspladsen, skal hun have løn, og når hun ikke er på arbejdspladsen, skal hun ikke have løn. Punktum finale. Om der så inden for socialministerens område er nogle særlige grunde til at hjælpe netop den gruppe, det, om jeg så må sige, virkelig produktive led i befolkningen, kan man diskutere inden for sociallovgivningen, men selvfølgelig må gravide og mødre til småbørn behandles efter sociallovgivningens regler, ganske som Danmarks øvrige 5 millioner mennesker bliver det. Det hører ikke til i arbejdsministerens lovgivning.

Det andet hovedemne er ligebehandlingsafsnittet, og deri får vi jo en opregning af en bunke forskellige arbejdsvilkår: om forfremmelser, om man skal på kursus, om man skal til omskoling og en bunke andre ting, og det er selvfølgelig meget interessant, men som fru Jytte Andersen var inde på, så har man altid udskudt det arbejdsvilkår, der hedder lønnen, til et andet lovforslag.

Arbejdsministerens taktik i dag har jo klart og tydeligt været, at det, han har villet tale om for 90 pct.s vedkommende, er det, der ikke er på dagsordenen, for så har han det så dejligt. Først bruger han hele sit indlæg til at tale om det, der ikke er på dagsordenen, og når så andre kommer med korrektioner til ham, siger han, at det kan han ikke gendrive – det ved vi godt, for det kan arbejdsministeren aldrig, når han får svar fra Fremskridtspartiet – men da det ikke er på dagsordenen, vil han ikke tale om det, til trods for at vi andre kun havde taget det op, fordi arbejdsministeren selv sagde noget bitterlig forkert på det pågældende felt.

[Glistrup]

Nu har arbejdsministeren stået her og talt i lange baner om det ligebehandlingsvilkår, der hedder lønnen. Jeg vil bare ganske ydmygt sige til ham, at dette Folketings vigtigste opgave er at få afskaffet arbejdsløsheden – som ministeren måske slet ikke har opdaget eksisterer – og det gør man ved at nedsætte lønomkostningerne. Når folk skal have en højere lønindtægt, samtidig med at lønomkostningerne nedsættes, så kan det kun ske på en eneste måde, nemlig ved en skattelovgivning, der betyder, at folks skatter nedsættes, så de får mere at råde over, og når man skal lave skattelovgivning, kan man ikke give nogle specielle skatteregler for folk i typiske kvindefag, eller hvad det er, arbejdsministeren skriver vis-a-vis side 19 i Ekstra Bladet. Derfor lader dette sig ikke give sig.

Det kan da godt være, at man på et eller andet tidspunkt i en fjern fremtid, hvor man har noget at gøre godt med og skal til at ændre lønrelationerne, skal ændre dette, men så er det helt andre grupper, der skal hjælpes: kloakarbejdere, forfattere, kunstnere, tandlæger og sådan nogle og bestemt ikke den gruppe omsorgsarbejdere, ministeren taler om, og for hvem det efter bedste Florence Nightingale-princip er arbejdet, der bærer lønnen i sig selv; de skal ikke have mere i pengeløn.

Elisabeth Arnold (RV):

Som hr. Glistrup sagde, er det vanskeligt at regulere disse forhold ved lovgivning, og jeg tror, vi alle sammen kan være enige om, at det ville være vidunderligt, hvis vi helt kunne slippe for at have love på dette område, hvis det var sådan, at man her i samfundet behandlede mænd og kvinder fuldstændig ens og sagde, at det gør ingen forskel, om man er af det ene eller det andet køn. Men sådan spiller klaveret jo ikke. Det er jo faktisk sådan, at der er tale om store forskelsbehandlinger i arbejdslivet og masser af andre steder, og mange af os kender ord sproget om, at hvis man skal komme frem i livet som kvinde, så skal man se ud som en kvinde, opføre sig som en dame, tænke som en mand og arbejde som en hest. Det er vilkår, som kan være vanskelige for alle at leve op til.

Også ifølge det her foreliggende lovforslag øges Ligestillingsrådets kompetence, og det hilser vi fra radikal side velkommen. Vi har overhovedet ikke nogen bekymring ved at give dette udmærkede organ noget mere at rive i.

Desuden er vi meget glade for bestemmelsen om den omvendte bevisbyrde. Her rækker man en hånd til en gruppe kvinder, som står i en utrolig trængt situation, nemlig den at være blevet afskediget i en situation, hvor de er gravide og står uden job, samtidig med at de står i et ubehageligt afhængighedsforhold til deres arbejdsgiver. Det er et vigtigt princip, men det er positiv særbehandling, og det vedkender vi os. Vi skal bare være klar over, at positiv særbehandling er noget, man indfører som en medicin, som patienten kan undvære, når vedkommende er blevet rask.

Altså radikal tilslutning til forslaget.

Kofod-Svendsen (KRF):

Da Kristeligt Folkepartis ordfører, hr. Glønborg, ikke kan være til stede, skal jeg på hr. Glønborgs og mit partis vegne tilsige støtte til det af arbejdsministeren fremsatte forslag.

Det, vi i Kristeligt Folkeparti især er glade for ved dette forslag, er den positive beskyttelse, der er af gravide kvinder og af kvinder og mænd på barselorlov, samt det, som andre har henvist til, nemlig § 16, stk. 4:

»Såfremt en afskedigelse finder sted under fravær på grund af graviditet, barsel eller adoption, påhviler det arbejdsgiveren at godtgøre, at afskedigelsen ikke er begrundet i disse forhold.«

Vi er klar over, at det er den omvendte bevisbyrde, men vi synes, den i denne situation er rigtig. Vi kan tilslutte os også dette punkt og ikke alene tilslutte os, men også udtrykke tilfredshed med det.

Arbejdsministeren (Henning Dyremose):

Jeg vil gerne takke for den positive modtagelse, som igen viser, at det bliver et samlet Folketing mod Fremskridtspartiet, der vedtager lovgivningen på dette område, og det er der ikke meget overraskende i.

Jeg har i min fremsættelsestale fremhævet et problem, som det med den omvendte bevisbyrde skaber, nemlig at man så ikke kan behandle sagerne i det fagretlige system i henhold til hovedaftalens principper. Det synes jeg altså også er et problem, vi bør dyrke og drøfte i forbindelse med udvalgsbehandlingen, men ellers takker jeg for modtagelsen.

Jytte Andersen (S):

På den ligestillingskonference, som Ligestillingsrådet holdt her for nogle måneder siden om ligelønsspørgsmålet, drøftede vi også spørgsmålet om, hvorvidt man kunne behandle disse sager med omvendt bevisbyrde i det fagretlige system, det problem, som også arbejdsministeren peger på i bemærkningerne, og her synes jeg ærlig talt, at Finn Thorgrimsons udlægning, der gik ud på, at det kunne man godt, i hvert fald er noget, man må tage med ind i overvejelserne. Det er dog trods alt den ene part i en hovedaftale, der siger, at der ikke er noget til hinder for, at disse sager kan behandles i det fagretlige system, selv om der er en omvendt bevisbyrde. Arbejdsministerens bemærkninger i bemærkningerne til lovforslaget kan man altså have forskellig opfattelse af.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Arbejdsmarkedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

7) Første behandling af lovforslag nr. L 71:

Forslag til lov om ændring af lov om arbejdsskadesforsikring. (Erstatning for fosterskader).

Af socialministeren (Aase Olesen).
(Fremsat 26/10 88).

Lovforslaget sættes til forhandling.

*Forhandling***Taanquist (S):**

Socialdemokratiet kan helt klart tilslutte sig dette lovforslag. Vi er glade for, at vi nu endelig langt om længe kan få det vedtaget. Det haster en lille smule med at få det færdigt, og vi kan såmænd klare det helt uden udvalgsarbejde,

hvis det skal være. Ja, hvis det rigtig kniber, kan vi godt tage anden og tredje behandling endnu i aften af forslaget.

Lizzie Lichtenberg (KF):

På Det Konservative Folkepartis vegne vil jeg gerne give tilslutning til dette lovforslag, og jeg håber som hr. Taanquist, at vi nu kan blive færdig med dette lovkompleks.

Birthe Hansen (SF):

SF vil gerne sige tak til socialministeren, fordi hun har fulgt sin ordførertale fra januar 1988 op med dette forslag, som vi kan give vores fulde tilslutning, og vi vil ligesom Socialdemokratiet meget gerne bidrage til et hurtigt udvalgsarbejde.

Hannah Kain (V):

Da mit partis ordfører, hr. Jørgen Winther, ikke er til stede, skal jeg på hans vegne sige følgende:

Cirka 900 børn fødes hvert år med misdannelser. I nogle situationer kan det være oplagt, at en fosterskade skyldes moderens erhvervsarbejde, men i mange andre situationer vil det være ret så svært at afgøre, om det er tilfældet.

Som klare årsager til fosterskader kan anføres f.eks. 1. Røntgen sygeplejersker, der udsættes for røntgenbestråling. 2. Fysisk vold, f.eks. ved fald eller slag. 3. Ekstreme grader af fysisk arbejdsbelastning.

Det skønnes, at kun et fåtal af misdannelserne vil give anledning til erstatningssager. Derimod må det frygtes, at der kan komme et stigende antal sager, hvor de lægelige vurderinger af eventuelle erhvervsbetingede fosterskader vil være meget vanskelige.

Hvis f.eks. en kontorassistent, der arbejder ved siden af kopimaskiner eller printere, føder et barn med misdannelser, er der så tale om en erhvervsbetinget fosterskade, eller er der bare tale om en fosterskade, der alligevel ville være opstået selv uden eventuelle gener fra maskinerne? Samme forhold kan gøre sig gældende angående røntgen sygeplejersker og narkosesygeplejersker.

Venstre vil opfordre til, at vi følger situationen nøje angående disse erstatningssager om fostre med misdannelser. Der er nemlig en vis risiko for, at erstatningssager kan udvikle sig i en retning, hvor det er særdeles vanskeligt, for